

16.9.2024

Asia/11

11

**V 25.9.2024, Valtuutettu Sandra Hagmanin, valtuutettu Seida Sohra-
bin ja valtuutettu Mari Holopaisen aloitteet lasten kännyköiden käy-
töstä ja ruutuajasta**

Pöydälle 09.09.2024

HEL 2024-001760 T 00 00 03

HEL 2024-005255, HEL 2024-004646

Päätösehdotus

A)

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo valtuutettu Hagmanin ja valtuutettu Sohra-
bin aloitteet loppuun käsitellyiksi.

B)

Kaupunginhallitus katsoo valtuutettu Holopaisen aloitteen loppuun käsi-
tellyksi.

Tiivistelmä

Huoli lasten ja nuorten lisääntyneestä ruutuajasta on aiheellinen ja mo-
nipuolisen materiaalipaketin laatiminen yhdessä sosiaali-, terveys- ja
pelastustoimialan sekä muiden yhteistyötahojen, kuten poliisin ja järjes-
tö- ja tutkimustahojen kanssa on kannatettavaa. On myös kannatettava
ajatus vahvistaa oppijoiden arkea siten, että kiinnitetään vielä aiempaa
enemmän huomiota oppijoiden omien mobiililaitteiden tarpeettoman
käytön vähentämiseen ja sitä kautta tarpeettoman ruutuajan vähentä-
miseen. Helsinki ei kuitenkaan lähde erikseen rakentamaan Ruutu aika
kuriin -toimenpideohjelmia, vaan ruutuajan rajaamisen ja digihyvin-
voinnin teemat sisällytetään jo olemassa oleviin rakenteisiin ja oppisi-
sältöihin eri ikäryhmät huomioiden.

Esimerkkejä tällaisista rakenteista ovat päiväkotien, koulujen ja oppilai-
tosten omat opetussuunnitelmat sekä kasvatuksen ja koulutuksen tuot-
tama Oppijan digipolku. Kouluterveydenhuollon terveydenhoitajat toi-
mivat koulussa terveyden edistämisen ammattilaisina. Terveydenhoita-
jat tapaavat oppilaita vuosittain terveystarkastuksissa, jotka sisältävät
yksilöllistä terveysneuvontaa. Tapaamisissa käsitellään ruutuajan ja
sosiaalisten suhteiden merkitystä oppilaan terveyden ja hyvinvoinnin
kannalta.

On tärkeää kehittää uusia menetelmiä ja työkaluja kouluterveydenhuollon ja oppilashuollon työntekijöiden käyttöön sekä perheille tarkoitetuille sivustoille. Tietoisuuden lisääminen ja vanhempien kasvatustyön tukeminen on keskeistä hyvinvointia edistävää varhaisen vaiheen tukea, jota voidaan opiskelijahuollon ja toimialan keskitetyn tiedotuksen kautta vahvistaa.

Esittelijän perustelut

Aloitteessaan valtuutettu Sandra Hagman ja 26 muuta valtuutettua esittävät, että Helsinki alkaa kehittää Ruutu-aika kuriin -toimintamallia monialaisesti yhteistyössä järjestöjen, poliisin ja tutkijoiden kanssa. Aloitteessa esitetään, että huoltajien valistusta varten laaditaan materiaalia yhdessä poliisin sekä järjestö- ja tutkimustahojen kanssa. Lisäksi Helsingin tulee kehittää mallinnettuja toimintatapoja kouluille, joiden avulla voidaan rakentaa kännykkäväpaata kouluarkea.

Valtuutettu Seida Sohrabi ja 26 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan, että oppimisen parantamiseksi Helsinki ottaa lukuvuodeksi käyttöön kokeilun, jossa koululaiset pitävät kännykensä poissa koulupäivän ajan.

Valtuutettu Mari Holopainen ja 11 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan, että Helsingin kaupunki arvioi ja edistää tutkimustietoon pohjautujen toimintamalleja, joiden avulla tuetaan perheitä ja viedään eteenpäin lasten ja nuorten kasvua tukevia kohtuullisia ruutu-aikoja.

Huoli lasten ja nuorten lisääntyneestä ruutuajasta on aiheellinen ja monipuolisen materiaalipaketin laatiminen yhdessä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan sekä muiden yhteistyötahojen, kuten poliisin ja järjestö- ja tutkimustahojen kanssa on kannatettavaa. On myös kannatettava ajatus vahvistaa oppijoiden arkea siten, että kiinnitetään vielä aiempaa enemmän huomiota oppijoiden omien mobiililaitteiden tarpeettoman käytön vähentämiseen ja sitä kautta tarpeettoman ruutuajan vähentämiseen. Helsinki ei kuitenkaan lähde erikseen rakentamaan Ruutu-aika kuriin -toimenpideohjelmia, vaan kasvatuksen ja koulutuksen toimiala sisällyttää ruutuajan rajaamisen ja digihyvinvoinnin teemat jo olemassa oleviin rakenteisiin ja oppisisältöihin eri ikäryhmät huomioiden.

Näistä rakenteista esimerkkinä päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten omat opetussuunnitelmat sekä kasvatuksen ja koulutuksen tuottama Oppijan digipolku. Kouluterveydenhuollon terveydenhoitajat toimivat koulussa terveyden edistämisen ammattilaisina. Terveysneuvonnot tapaavat oppilaita vuosittain terveystarkastuksissa, jotka sisältävät yksilöllistä terveysneuvontaa. Tapaamisissa käsitellään ruutuajan ja sosiaalisten suhteiden merkitystä oppilaan terveyden ja hyvinvoinnin kannalta.

On tärkeää kehittää uusia menetelmiä ja työkaluja kouluterveydenhuollon ja oppilashuollon työntekijöiden käyttöön sekä perheille tarkoitetuille sivustoille. Tietoisuuden lisääminen ja vanhempien kasvatustyön tukeminen on keskeistä hyvinvointia edistävää varhaisen vaiheen tukea, jota voidaan opiskelijahuollon ja toimialan keskitetyn tiedotuksen kautta vahvistaa.

Digihyvinvointi päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten opetussuunnitelmissa ja Oppijan digipolulla sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan yhteistyö Aivoliiton kanssa

Päiväkotien, koulujen, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opetussuunnitelmat paikallisine täydennyksineen määrittävät ne sisällöt, joita Helsingissä toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) todetaan, että digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta ja että henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) ei erikseen mainita yksittäisten oppiaineiden sisällöissä ruutu-aikaa tai digihyvinvointia. Digihyvinvointi tulee kuitenkin esiin laaja-alaisen taitojen (L) kuvauksissa, kuten itsensä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5). Lukioiden opetussuunnitelman perusteet (2019) huomioi oppijoiden hyvinvoinnin ja sen edistämisen monin tavoin, vaikka digihyvinvointia ei erikseen mainitakaan. Ammatillisen koulutuksen tutkinnon perusteissa ei myöskään erikseen mainita digihyvinvointia, mutta yhteiskunta- ja työelämäosaaminen -osaan sisältyy suunnitelma oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja tavoite digihyvinvoinnista on osa tätä kokonaisuutta.

Opetushallituksen Uudet lukutaidot -kehittämishojelman tavoitteena on ollut vahvistaa lasten ja nuorten tieto- ja viestintäteknologian taitoja, medialukutaitoa sekä ohjelmoinnin osaamista varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Tämä on ollut osa laajempaa opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämää Oikeus oppia -kehittämishojelmaa vuosille 2020–2023. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on tuottanut Uudet lukutaidot -hankkeen myötä Oppijan digipolku -työvälineen perusopetuksen koulujen ja opettajien käyttöön. Tässä perusopetuksen luokka-asteet 1–9 kattavassa oppimispolussa huomioidaan digihyvinvointi ja vastuullinen median käyttö jokaisen luokka-asteen sisällöissä ja tavoitteissa. Oman ruutuajan seuraaminen ja rajaaminen on tässäkin kokonaisuudessa osa digihyvinvointia ja sen tavoitteita. Oppijan digipolkua ryhdytään jalkauttamaan perusopetuksen kouluihin kevään 2024 aikana ja laajemmin lukuvuoden 2024–25 aikana. Oppijan digi-

polkua varhaiskasvatukseen ollaan parasta aikaa työstämässä ja se pitää sisällään samoja teemoja varhaiskasvatuksen näkökulma huomioon.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tekee yhteistyötä Aivoliiton kanssa Kansallisen aivoterveysohjelman 2023–2029 puitteissa. Aivoliitto ja kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toteuttivat yhdessä peruskouluyhteistyön pilotoinnin Arabian peruskoulussa. Tämän pilotoinnin tavoitteena oli puhelimen käytön vähentäminen lasten arjessa etsien sen tilalle yhdessä aikuisten kanssa myös vaihtoehtoisia ajanviettotapoja. Tavoitteena oli myös lisätä lasten, nuorten ja aikuisten tietoisuutta kännyköiden ja muiden älylaitteiden käytön vaikutuksista aivoterveysteen, sekä rakentaa lapsille ja nuorille aivojen hyvinvointia tukeva ympäristö, joka edistää oppimista ja hyvinvointia. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja Kansallisen aivoterveysohjelman yhteistyö laajeni keväällä 2024 ja syksyllä 2024 kasvatuksen ja koulutuksen toimiala järjestää yhteistyössä Aivoliiton kanssa koko kaupungin vanhempainillan aivoterveysteen edistämisestä. Vanhempainillassa käsitellään, mitä vanhemman tulee teemasta tietää ja miten vanhemmat yhdessä voivat tukea lasten aivoterveysttä. Aivoliiton kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on kehittää kasvatuksen ja koulutuksen toimialan aivoterveysteen edistämisen periaatteita ja käytännön toimintatapoja.

Oppijoiden omat mobiililaitteet ja niiden käytön rajaaminen

Aluehallintovirasto on käsitellyt kännykkäparkkiasiaa vuonna 2018. Päätös 7.5.2018 toteaa seuraavaa: ”Puhelinten hallussapito kuuluu perustuslain 15 §:ssä turvattuun oikeuteen, eikä niiden hallussapitoa koulussa ole laissa erikseen kielletty, minkä vuoksi hallussapidosta ei voida määrätä koulun järjestyssäännöissä. Edellä esiin tuodun perusteella aluehallintovirasto toteaa, että koulun järjestyssäännöissä voidaan esittää suosituksena, että oppilaat jättävät puhelimensa oppituntien ajaksi niille tarkoitettuun laatikkoon. Oppilaalla on kuitenkin oikeus arvioida jokaisen oppitunnin alussa erikseen, haluaako hän pitää puhelimensa hallussaan vai jättää sen laatikkoon. Oppilaan käyttäessä puhelinta oppitunnin aikana kielloista huolimatta opetusta häiritsevällä tavalla, voi opettaja tässä tilanteessa poistaa puhelimen oppilaan hallusta oppituntien ajaksi”.

Myös eduskunnan oikeusasiamies on käsitellyt oppilaiden kännyköiden keräämistä kännykkäparkkiin ja ratkaisussaan 25.5.2020 todennut seuraavaa: ”Perustuslain 15 §:ssä jokaiselle taattu omaisuuden suoja koskee myös perusopetuksen oppilaiden matkapuhelimia. Kenelläkään ei ole ilman lakiin perustuvia valtuuksia oikeutta vaatia oppilasta luovuttamaan puhelimensa hallintaa.”

16.9.2024

Opetushallituksen voimassa olevat ohjeet (Tietokoneen, kännykän ja muiden mobiililaitteiden käyttöön liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista koulussa) toteavat seuraavaa: ”Koulun järjestyssäännöissä ei voida kokonaan kieltää mobiililaitteiden tuomista kouluun, mutta järjestyssäännöillä voidaan rajoittaa mobiililaitteiden käyttöä opetuksen aikana.”

Edellä mainittuihin perustuen oppilaita ei voi velvoittaa säilyttämään kännyköitään vasten omaa tahtoaan oppitunnin tai koulupäivän ajan esimerkiksi kännykkäparkissa. Koulu voi antaa suosituksen kännykän jättämisestä vapaaehtoisesti kännykkäparkkiin.

Perusopetuslain nojalla koulun järjestyssäännöissä voidaan kuitenkin antaa lainsäädäntöä tarkentavia koulun turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Järjestyssäännöillä ei kuitenkaan saa poiketa lainsäädännön ehdottomista säännöksistä, eikä niihin voida kirjata lakiin perustumattomia kurinpitokeinoja ja turvaamistoimenpiteitä. Koulun järjestyssäännöissä voidaan kieltää mobiililaitteen opetusta tai oppimista häiritsevä käyttö oppitunnilla. Koulu voi järjestyssäännöissään edellyttää, että mobiililaitte on häiriötä aiheuttamattomassa tilassa opetuksen aikana. Häiriötä aiheuttamattomalla tilalla tarkoitetaan, että laite on äänettömällä sekä värinä-, valo- ja muut toiminnot on asetettu pois käytöstä. Opetusta häiritsevänä voidaan kieltää myös kuvan ja äänen lähettäminen suoratoistona (ns. livestream) oppitunnilta ilman opetukseen liittyvää syytä. Mobiililaitteiden käyttöä ei voida kokonaan kieltää välitunneilla tai muina aikoina, jolloin opetusta ei anneta. Yksittäistapauksissa voidaan kuitenkin puuttua mobiililaitteiden käyttöön välitunneilla, jos laitetta käytetään esimerkiksi kiusaamis- tai häiritsemistarkoituksessa. Opetushallituksen ohjeiden mukaan koulussa voidaan myös ”laatia yhdessä oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa järjestyssääntöjä tarkentavia pelisääntöjä tietokoneen, kännykän ja muiden mobiililaitteiden käytöstä koulussa. Oppilaat ja heidän huoltajansa voivat sitoutua noudattamaan pelisääntöjä ja allekirjoittaa ne, mutta muodollisesti kyse ei ole sopimuksesta. Perusoikeuksista ei voida luopua oppilasta tai huoltajaa sitovasti”.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on toimintamalli, jonka mukaisesti koulut voivat rajata oppilaiden kännyköiden käyttöä koulun järjestyssäännöissä. Oppijoiden kännykät voidaan siis velvoittaa lain näkökulmat huomioiden pidettäväksi koulupäivän aikana poissa näkyvistä ja häiriöttömässä tilassa. Opettajan luvalla ja ohjeistuksella kännyköitä voidaan koulupäivän aikana kuitenkin käyttää oppimisen apuna, mutta tästä sovitaan aina erikseen ja tapauskohtaisesti. Perusopetuksessa rehtori tai opettaja saa ottaa haltuunsa oppilaalta opetusta häiritsevän laitteen. Tämä koskee myös mobiililaitetta, jos sen todetaan häiritsevän opetusta järjestyssääntöjen vastaisesti. Perusopetuksen suomen ja

ruotsinkielisiä kouluja on ohjeistettu loka- ja marraskuussa 2023 tekemään nämä päivitykset järjestyssääntöihin lukuvuoden 2023–24 aikana. Tällä hetkellä (huhtikuussa 2024) suurin osa suomen ja ruotsinkielistä perusopetuksen kouluista on yhtenäistänyt järjestyssääntöjään ohjeistuksen mukaisesti ja lopuissa kouluista tämä työ on vielä kesken.

Stadin AO on huomionnut omissa järjestyssäännöissään opiskelijoiden kännykän käytön opiskelupäivän aikana ja järjestyssäännöissä todetaan, että mobiililaitteita käytetään oppimistilanteessa ainoastaan opiskelun tukena. Lukiokoulutuksessa lukioiden järjestyssääntöjä tullaan päivittämään lukuvuodelle 2024–25 siten, että niissä linjataan mobiililaitteita käytettävän ainoastaan oppimisen tukena ja poikkeuksista sovietaan aina erikseen opettajan kanssa. Toisella asteella digitaalisten työvälineiden ja myös oman mobiililaitteen käyttö on kuitenkin suuressa roolissa ja iso osa opiskelumateriaalista on digitaalista. Toisen asteen opiskelijoista osa on jo täysi-ikäisiä opiskelijoita, joten perusopetuksen käytänteiden soveltaminen sellaisenaan ei ole mahdollista. Rehtori tai opettaja ei myöskään saa ottaa opiskelijan mobiililaitetta haltuunsa lukiossa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa. Lukiossa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa laitteella opetusta häiritsevää opiskelijaa voidaan kuitenkin määrätä poistumaan opetustilanteesta.

Digihyvinvointimateriaali opetuksen ja vanhempien tueksi

Opettajille ja kasvattajille suunnattuja materiaaleja voi käyttää opetuksen sisältöjen tukena päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Huoltajille suunnattuja materiaaleja voi käyttää päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten erilaisissa huoltajille suunnatuissa tilaisuuksissa. Materiaalin tulee olla vapaasti käytettävissä myös esimerkiksi neuvoloissa, oppilashuollon palveluissa, kirjastoissa ja nuorisopalveluissa.

Materiaali antaa myös vanhemmille tärkeää tietoa digihyvinvoinnista. Vanhempainyhdistykset ja yksittäisten luokkien vanhempaintoimikunnat voivat halutessaan lähteä näiden materiaalien tuella rakentamaan luokan yhteisiä käytänteitä ja suosituksia vapaa-ajan ruutuajasta ja yön rauhoittamisesta netin käytöltä. Päiväkotien, koulun, oppilaitoksen ja opettajien eivät voi kuitenkaan ottaa vastuuta vapaa-ajalla tapahtuvan ruutuajan seurannasta, ohjeistuksesta ja valvonnasta. Keskustelua digihyvinvoinnin tärkeydestä käydään kuitenkin aktiivisesti oppilaitosten ja huoltajien kanssa ja huoltajien mukaan saaminen tähän keskusteluun on hyvin tärkeää.

Digihyvinvoinnin edistämisen avulla on merkittävät vaikutukset hyvinvointiin ja oppimiseen. Sen edistäminen yhdessä muiden toimijoiden kanssa tulee olla keskeisiä tavoitteita.

Helsinki ryhtyy kaikissa kouluissa aktiivisiin toimiin, joiden avulla kännykän käyttöön voidaan kouluaikoina ja erityisesti oppituntien aikana selkeämmin puuttua. Helsinki tulee vaikuttamaan lainsäädäntöön ja opetushallituksen ohjeistuksiin. Opetus- ja kulttuuriministeriössä (OKM) valmistellaan syksyllä lakiesitystä puhelimen käytön laajemmasta rajoittamisesta. Ministeriö ja opetushallitus laativat tarkemmat ohjeet asiasta, kun lainsäädäntö on hyväksytty eduskunnassa.

Tavoitteena on, että koulun järjestyssäännöissä voitaisiin tarvittaessa nykyistä selkeämmin kieltää mobiililaitteiden käyttö ja kerätä laitteet pois erityisesti oppituntien ajaksi. Helsingin tulee jakaa kouluissa käytössä olevia hyviä malleja sekä seurata päivittyvää tutkimustietoa mobiililaitteiden käytön ikäsoveltuvuudesta, päivittää omia ohjeistuksiaan ja välittää tietoa aktiivisesti lasten ja vanhempien kanssa vuorovaikutuksessa.

Koulujen järjestyssääntöjä tulisi samoin tarpeen mukaan päivittää toimivien mallien myötä jo nyt nykyisen lainsäädännön mahdollistamalla tavalla. Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa myös kokeiluja, joiden avulla voidaan selvittää mobiililaitteiden vähentämisen vaikutuksia oppijoiden hyvinvointiin ja oppimiseen.

Varhaiskasvatuksen ja sosiaali-, terveys-, ja pelastustoimialan yhteistyö varhaiskasvatukseen ikäisten lasten ja heidän perheidensä ohjaamisessa digihyvinvointiin ja ruutuajan rajaamiseen on kannatettavaa. Varhaiskasvatuksessa tämä voisi tapahtua esimerkiksi osana varhaiskasvatuskeskusteluja ja vanhempainiltoja.

Valtuutettujen Hagman ja Holopainen aloitteista on saatu kasvatus- ja koulutuslautakunnan ja sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan lausunnot. Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan lausunto valtuutettu Holopaisen aloitteeseen on tämän asian liitteenä. Valtuutettu Sohrabin aloitteesta on saatu kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausunto.

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 ja 4 momentin mukaan kaupunginhallitus vastaa aloitteeseen, jonka on allekirjoittanut vähintään 25 valtuutettua ja esittää sen kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Katja Rimpilä, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite 31.01.2024 Hagman Sandra Ruutu aika kuriin -

16.9.2024

Asia/11

-
2	toimintamalli Helsinkiin Valtuustoaloite 27.03.2024 Sohrabi Seida Kokeilu: Helsingin koulut kännykkävapaiksi lukuvuodeksi
3	Valtuustoaloite 10.04.2024 Holopainen Mari Toimintamalli perheille lasten ja nuorten kasvua tukeviin ruutuaikoihin
4	Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan lausunto

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano